

Studiedag Holocausteducatie

Workshop

1

Bjorn Wansink
Universitair hoofddocent
Universiteit Utrecht

Mila Bammens
TerInfo

Politiek geweld, oorlog, terrorisme en disruptieve momenten: hoe bespreek je ze in het klaslokaal?

De oorlog tussen Israël en Hamas, avondklokrellen, moord op Samuel Paty, complottheorieën... Waarom is het belangrijk om deze heftige gebeurtenissen te bespreken met je klas? Wanneer is het beter om dat niet te doen? En hoe leid je zo'n gesprek in goede banen?

In deze workshop van TerInfo gaan we in op deze en andere vragen. We delen de werkwijze van TerInfo, waarbij het historiseren van gebeurtenissen en het schetsen van de lange lijnen centraal staat, en we multiperspectiviteit beoefenen. Aangezien de studiedag gaat over Holocaust educatie zullen we daar

speciale aandacht voor hebben. Er is veel ruimte voor inbreng en vragen van deelnemers, en we delen praktische do's en don'ts op basis van onderzoek en ervaring. We hebben geen simpele antwoorden op complexe vragen, maar hopelijk wel stof tot nadenken.

TerInfo is een programma van de Universiteit Utrecht om docenten te ondersteunen bij het bespreken van disruptieve gebeurtenissen in de klas. Al het lesmateriaal op onze website is gratis toegankelijk voor docenten: www.terinfo.nl.

Workshop

2

Tim Huijgen
Lerarenopleider geschiedenis,
Rijksuniversiteit Groningen
en voormalig VO-docent

Leerlingen leren contextualiseren *Aan de slag met de didactiek van het Vreemde Verleden*

“Je stemt toch niet op de NSDAP.
Ben je gek ofzo”.

Contextualiseren is een lastige vaardigheid voor veel leerlingen, doordat zij vanuit hun eigen waarden, normen en kennis naar het verleden kijken. Voor het succesvol verklaren van historische en actuele gebeurtenissen is het echter noodzakelijk dat leerlingen leren contextualiseren. In het recent verschenen handboek *Vreemd Verleden. Leerlingen leren contextualiseren* (Huijgen, 2023) wordt een aantal praktische tips hiervoor gegeven.

Met behulp van deze tips gaan wij in deze workshop zelf lesmateriaal ontwerpen bij onderwerpen die te maken hebben met de Holocaust. We gebruiken hiervoor de *Vreemd Verleden* didactiek waarbij leerlingen eerst een cognitief conflict ervaren. Een cognitief conflict is iets dat ze in eerste instantie niet goed

kunnen verklaren. Vervolgens creëren leerlingen een genuanceerde historische context en tenslotte, met behulp van de contextkennis, reflecteren zij op het cognitieve conflict.

Voor alle deelnemers aan deze workshop is een gratis exemplaar van het handboek contextualiseren beschikbaar.

Aan het einde van de workshop beschikken deelnemers over:

- inzicht in de vaardigheid contextualiseren
- voorbeeldmateriaal van de *Vreemd Verleden* didactiek
- zelf ontwikkeld lesmateriaal dat gebruikt kan worden in het eigen onderwijs

Deelnemers aan deze workshop worden verzocht zelf een laptop of tablet mee te nemen.

Workshop

3

Marc van Berkel
Hoogleraar Holocausteducatie
Radboud Universiteit en
lerarenopleider geschiedenis
aan de Hogeschool Arnhem
Nijmegen

Kijken naar de oorlog

Geschiedenisdocenten tonen historische films – vooral films over de Tweede Wereldoorlog en de Holocaust – vaak in z'n geheel. De films worden dan niet kritisch besproken in de klas, waardoor film als een spiegel van de werkelijkheid kan worden opgevat. Maar niet alles wat je in films zoals 'The boy in the striped pyjamas' ziet, is waarheidsgetrouw.

Het project 'Kijken naar de oorlog' omvat onderwijsmateriaal dat ontwikkeld is in samenwerking met het Netwerk Filmeducatie. Het bevat modules die geschiedenisdocenten kunnen inzetten om leerlingen kritisch te laten kijken naar historische films over de Tweede Wereldoorlog en de Holocaust. Met het lesmateriaal wordt aanspraak gemaakt op het kritisch denkvermogen van leerlingen en worden leerlingen getraind in beeldgeletterdheid.

Workshop

4

Remco Ensel
Historicus en verbonden
aan de Radboud Universiteit
Nijmegen en NIOD

Antisemitisme:
stereotypingen en complotdenken

In deze workshop/presentatie wordt stilgestaan bij de historische wortels van huidige antisemitische stereotypingen en vooroordelen, zoals die ook naar voren komen in de complottheorieën die jongeren online zien. Deelnemers krijgen achtergrondinformatie en informatie om antisemitisme als zodanig te herkennen.

Workshop

5

Marcel Benjamins
Jelmer Holwerda
Educatoren Herinnerings-
centrum Kamp Westerbork

Kamp Westerbork bestaat niet

'Kamp Westerbork' bestaat niet. Iedere gevangene had zijn/haar eigen ervaringen, bepaald door de eigen persoonlijkheid, de periode dat men in het kamp terechtkwam, leeftijd, gender, maatschappelijke positie, enz. enz. Deelnemers aan deze workshop gaan actief aan het werk met getuigenissen, foto's, documenten en voorwerpen die een beeld geven van de verschillende ervaringen van gevangenen in kamp Westerbork (1942-1945). Hierbij worden

diverse aspecten van de kamprealiteit belicht en wordt nagedacht over de individuele dimensie van de Holocaust en de emoties en innerlijke dilemma's van de mensen die gevangen zaten in kamp Westerbork.

De beschikbare bronnen zijn digitaal toegankelijk en van lessuggesties voorzien door het Herinneringscentrum Kamp Westerbork, maar vanzelfsprekend toegankelijk voor uw eigen toepassing.

Workshop

6

Landelijk Steunpunt
Gastsprekers

Het verhaal van een Sinti familie

Sabina Achterbergh en Galit Weiss zijn na de oorlog geboren in een Sinti familie. Hun voorouders reisden eeuwenlang door vele landen met hun woonwagens. De leden van de familie Weiss waren handelaren, vioolbouwers en vooral muzikanten. Aan hun manier van leven kwam tijdens de Tweede Wereldoorlog bruto een einde toen de nazi's in 1943 een rondreisverbod invoerden. De familie Weiss moest vanaf dat moment verplicht in een huis wonen. Ze huurden een leegstaand huis in Oldenzaal. Hier hebben ze een paar maanden gewoond, totdat in de nacht van 15 op 16 mei 1944 in heel Nederland de "Zigeunerrazzia" plaatsvond,

uitgevoerd door NSB'ers, marechaussee en politie. Slechts één dochter, Zanna Weiss ontsnapte aan deportatie naar Westerbork. Vlak voor de razzia was voor haar een onderduikadres gevonden. Alle andere familieleden werden via Westerbork naar Auschwitz gedeporteerd, waar ze werden vermoord.

Sabina en Galit vertellen tijdens hun gastles over deze zwarte geschiedenis, maar willen ook laten zien dat de Sinti cultuur nog steeds springlevend is. Daarom nemen zij hun muziek-instrumenten mee en spelen de muziek die hun voorouders eeuwenlang ook hebben gespeeld.

Workshop

7

Sipke Witteveen
Coördinator Landelijk
Steunpunt Gastsprekers
WOII-HedenGeef de oorlog een gezicht:
de waarde van levende bronnen

In deze workshop ervaar je de kracht van levende bronnen: ooggetuigen die het zélf hebben meegemaakt, of als nabestaande weten hoe de Holocaust 'voelt'. In korte speed-date-sessies ga je in gesprek met Emmy, Trijneke, Tanja en Thijs.

Emmy (1938) wéét hoe angstig onderduiken is en te moeten leven als enig overlevende van haar hele gezin. Trijneke (1933) is dochter van verzetsheld Johannes Post die veel Joodse levens redde, maar daardoor geen bescherming

kon bieden aan zijn eigen dochttertje. De vader van Tanja (1945) was als NSB'er een fanatieke Jodenjager, die familieschuld draagt Tanja haar hele leven mee. En hoe voelt het nou voor Thijs (1951) als zoon van een concentratiekampoverlevende?

Een levende bron in de klas: ervaar wat zo'n ontmoeting met je doet en hoe je dit kunt inzetten voor je leerlingen. Het Steunpunt Gastsprekers is onderdeel van Herinneringscentrum Kamp Westerbork.

Workshop

8

Patrick Prinsen
Educator Herinneringscentrum
Kamp Westerbork

Bronnenrondeleiding Kamp Westerbork

“Mijn lieve schat. In de hobbelige trein kan ik haast niet schrijven. Wanhoop niet! Ik ben vol goede moed, voel mij fit, dus kan het best doorstaan. Mij krijgen ze er toch niet onder.”

Wat schreven mensen nog vanuit kamp Westerbork of vanuit de trein? Wat vertellen mensen in hun brieven over het

leven in het kamp en hun verwachtingen voor de toekomst? In deze interactieve rondleiding duiken we met behulp van brieven en verslagen van slachtoffers en overlevenden uit het archief van het Herinneringscentrum dieper in het verhaal van het doorgangskamp. Hun verhalen op de plek zelf.

Workshop

9

Bas Kortholt
Onderzoeker Herinneringscentrum
Kamp Westerbork

Moderne Kunst & Holocaust Educatie

Kan moderne kunst een rol spelen bij het overdragen van het verhaal van plekken als kamp Westerbork?

Tijdens deze workshop onderzoeken we hoe moderne kunst (ook) in het onderwijs jongeren kan helpen een eigen beeld van- en betekenis aan de Holocaust te vormen. We bekijken voorbeelden uit de praktijk, maar gaan ook zelf aan de slag met verschillende artistieke werkvormen.

Michael Branthwaite
Kunstenaar

Met medewerking van de Britse kunstenaar Michael Safaric Branthwaite die momenteel met zijn tentoonstelling ‘Alles komt goed in de ochtend’ (<https://kampwesterbork.nl/programma/museum/item/de-herinnering-aan-kamp-westerbork>) te zien is in het Herinneringscentrum Kamp Westerbork.